

**ADRIAN
CIOROIANU**

**Frumoasă era Sena
pe sub florile mele**

*Notele unui ambasador român la Paris
între Bataclan '15 și COVID-19*

Cuprins

Acea seară de toamnă	11
Povestea numirii mele	13
Acea seară care a schimbat secolul francez	33
Scene de stradă, scene de viață	43
O lume tot mai greu guvernabilă	55
Scene de viață, colțuri de stradă	61
Scene de viață, muguri de primăvară	69
Un mărtișor mai scump decât îmi imaginam	75
Cerșetori, trucuri și multe alte scamatorii	82
Vară la Paris – inundații, bucurii și spaime	91
Costumul de baie, comandantul Cousteau și adulterul epistolar	96
Farmecul etern al utopiei artistice. Un secol de dada – mișcarea care a eliberat cuvintele și gândirea	102
Țara eternei dezbateri	114
Cu soare, dar rece – despre Franța, în iarnă	122
Franța – un portret din cifre și idei	132
Ce poate spune peluza unei biserici	138
Mai 2017: francezii și-au ales președintele	149
Povești adevărate cu miniștri în carne și oase (partea întâi)	157
Franța, povestită de un francez	166
Ziua națională spune multe despre națiune	171

Noapți, zile, parfumuri, străzi și stări la Paris	176
Femeia, un continent incomplet descoperit, încă	184
Parisul în vara lui 2018. Scene de viață, străzi și zile	189
Amuzament hotelier la Bruxelles, cu bere, vin și o singură priză	193
Apar Vestele galbene – despre reala frustrare a epocii noastre	198
O iarnă ciudată și cele patru faze ale istoriei	203
Spre un reînnoit război al religiilor?	208
Lección franceză: „Cât ne prețuim, atât valorăm“	213
Ce spune Notre-Dame de Paris despre români	220
Tinere dimineți la Atlantic și o rețetă cu pește	227
Ce știi să faci bine francezii (nu vorbim despre amor)	233
Povești adevărate cu miniștri în carne și oase (partea a doua)	240
Dealurile și văile dosarului „Roșia Montană“	250
Clișee și false impresii despre istoria și prezentul francezilor	278
O Franță a pensionarilor, o Europă la fel	284
Parizieni în mișcare, dar nu foarte grăbiți	290
Răzbunarea lui Tyche sau acel adevăr de care ne temem cu toții	295
Hôtel Le Meurice, în Salonul Pompadour	301
Cele cinci zile care au închis Franța	310
Ce am fi putut învăța din criza COVID?	317
Va exista o lume și după COVID-19 (dar cum va arăta?)	326

Patronul, filosoful, istoricul: ne prostim cu toții sau e doar revanșa memoriei asupra istoriei?	332
Maluri, furtuni și fotografii de familie	339
Viitorul artelor nu e atât de negru pe cât pare (pentru cei care au grijă, totuși, de acel viitor)	344
Un bilanț de ambasador UNESCO	358
Acele lucruri care nu se uită	368
Final. Paris, acea lumină specială	392

Acea seară de toamnă

Eram destul de obosit la acea oră a serii pariziene. Conferința generală de la sediul UNESCO începuse de câteva zile bune, din data de 3 noiembrie, eram relativ proaspăt oficializat în funcția de ambasador al României la UNESCO, în capitala Franței, iar toată acea săptămână o petrecusem mai ales la birou, în fața ochilor având documente care-mi păreau cu totul noi, cum era și firesc.

Ei bine, în acea seară de vineri, 13 noiembrie 2015, odată ajuns în noua mea casă de pe malul Senei, mi-am pregătit un soi de cină, cu ceai, nuci și fructe tăiate bucăți. De regulă, prânzul la UNESCO este luat într-unul dintre cele trei restaurante ale instituției – mai precis, două cantine și un restaurant –, ceea ce ulterior, seara, dacă nu ai obligații diplomatice, îți permite o cină frugală.

La acea oră se făcuse, desigur, întuneric dincolo de ferestrele apartamentului meu. Mi-am preparat așadar ceaiul, apoi am dat drumul la televizor la timp pentru a urmări debutul unui meci de fotbal fără miză (adică *amical*, cum spun microbiștii din toate țările) între Franța și Germania, desfășurat pe Stade de France, în partea de nord a capitalei. Majoritatea românilor care ajung sau pleacă din Paris cunosc (măcar din afară) stadionul, din simplul motiv că autostrada care merge de la oraș spre aeroportul Charles de Gaulle trece pe lângă el.

Meciul, în acea seară de vineri, a început deloc spectaculos, așa încât în scurt timp, în fața televizorului, am redus sonorul pe cât posibil și am început să citesc, întins pe o canapea – una dintre cele două, destul de înguste, din sufrageria apartamentului (închiriat de Ambasada României la UNESCO) pe care îl ocupam în acel moment și pe care aveam să-l păstrez în cei cinci ani care au urmat.

Ajuns aici, trebuie să spun că fac parte dintre acei oameni care, atunci când citesc, se decuplează pe jumătate de la realitate. Iar într-o ședere în Franța și se poate întâmpla orice – dar nu vei fi niciodată văduvit de o carte sau de o revistă bună! Așa încât, dat fiind că mă așteptam ca șederea la Paris să dureze măcar patru ani, încă din prima zi a sosirii mele acolo ca ambasador (nu exagerez), am ieșit prin câteva librării-anticariat pe care le cunoșteam deja și am început să cumpăr cărți mari la prețuri mici. La finalul mandatului, în decembrie 2020, am trimis în România pachete conținând 700 de kilograme de cărți și reviste (le-a cântărit firma transportatoare, care le-a luat de la adresa mea din Paris și le-a dus la adresa mea din București – ce-aș putea spune altceva decât: glorie globalizării!).

Dar, în acea seară, problema nu avea să vină de la decuplarea mea prin lectură de la realitate – ci de la realitatea la care urma să revin.

Ajunsesem incognito la Paris de două ori în cursul acelei veri, pentru rezolvarea unor detalii în perspectiva viitoarei mele șederi acolo (detalii pe care le-am rezolvat de unul singur, fără a apela măcar la ajutorul Ambasadei României, care atunci încă nu avea un ambasador numit). Ca atare, mă instalasem definitiv de nici o lună, din a doua jumătate a lui octombrie 2015, ca ambasador al României pe lângă UNESCO – aceste inițiale traducându-se, din engleză, prin Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

Mi-am băut ceaiul, am închis în cele din urmă cartea pe care o citeam, am oprit televizorul din sufragerie (ideea de televizor în camera nupțială e automat legată la mine de ideea de hotel) și m-am îndreptat spre dormitor. Ce avea să se întâmple în acea seară de 13 noiembrie a marcat Franța pentru toți anii care au urmat – și o marchează încă. Dar nu numai Franța. Într-un fel sau altul, întreaga Europă a resimțit șocul. Iar noua mea activitate, așa cum se profila atunci, avea să fie și ea influențată de acest incredibil și de nedorit eveniment, mai mult decât aș fi bănuțit.

Și încă nu știam atunci tot ce avea să urmeze ulterior, până la acel alt an de pomină, 2020...

Povestea numirii mele

... începuse cu câteva luni mai devreme.

Cum am ajuns ambasador pe lângă UNESCO la Paris este o poveste, în fapt, cu mult mai simplă decât s-ar putea imagina.

În luna martie a anului 2015, într-o dimineață, relativ devreme (pe la opt și jumătate sau nouă), am fost sunat de la Președinția României – m-a interpellat mai întâi o secretară, apoi am fost preluat de către unul dintre consilierii din acel moment ai președintelui Klaus Iohannis.

Pe un ton aproape la granița dintre amuzament și conspirație, acel domn – pe care îl cunoșteam bine, care m-a succedat la Ministerul de Externe și față de care am nutrit adesea un soi de complicitate, inclusiv oltenească, anume domnul Lazăr Comănescu – m-a întrebat dacă am idee cu ce se ocupă o anume organizație intitulată UNESCO și dacă aş accepta să reprezint România acolo.

Mi s-a părut o glumă, inițial. Dar nu era. Pe de o parte, fără a dori să par mai modest decât sunt, am totuși pretenția că posed o cultură generală peste medie. Desigur, nu-s singurul în această situație (cum anume să navighezi între propriile atuuri profesionale și propriul bun-simț?), am colegi și prieteni cel puțin la fel de curioși, de cunosători. Întâmplarea face că, fiind decanul Facultății de Istorie a Universității din București în anii în care începea această poveste¹

1 Am fost, cu mândrie, decan al Facultății de Istorie din februarie 2012 până în momentul plecării mele ca ambasador: în iunie 2015 i-am cerut în mod oficial rectorului Universității din București, domnul Mircea Dumitru, revocarea din funcție, tocmai în virtutea nominalizării ca viitor ambasador.

și implicat, cu sau fără voia mea, în probleme legate de patrimoniul românesc, știam foarte bine cu ce se ocupă această ramură a Națiunilor Unite, dedicată *educației, științei și culturii* – UNESCO, instituție spre care, de altfel, pentru că așa se întrepătrund drumurile vieții, chiar fusesem invitat cu câțiva ani mai înainte, în primăvara anului 2010, cred, la o conferință transdisciplinară organizată de cel care avea să fie viitorul meu drag prieten Basarab Nicolescu (pe care, odată stabilit la Paris, aveam să-l revăd deseori), de Institutul Cultural Român de la Paris și de Nicolae Manolescu, ambasadorul de atunci al României la UNESCO.

Acestuia din urmă, trebuie să mărturisesc, îi purtam o veche și scolastică prețuire – încă de când eram licean într-a XI-a, la relativ exotica² specializare „Filologie-Istorie“ a actualului Colegiu Național „Elena Cuza“ din Craiova, iar dumnealui venea pentru o conferință, alături de scriitorul Ion Brad (mai rețin oare bine?), la Liceul „Frații Buzești“, la invitația mediului literar craiovean de atunci.³ Același Nicolae Manolescu, profesorul și directorul de gazetă căruia eu însumi, în primăvara lui 2007 – recunosc, dar nu regret –, îi promisesem (invitat la cină la o terasă de pe o stradă adiacentă Pieței Victoriei din Capitală, unde mi-a spus că este amic al patronului) că, atâta vreme cât voi fi ministru de Externe, nu îl voi schimba din poziția de delegat permanent al României la UNESCO (se afla acolo de vreo doi ani), poziție pentru care sincer îl credeam cu totul potrivit și în care nici nu-mi imaginam, atunci, că aveam la un moment dat să-l înlocuiesc.⁴ Nu știu de ce, atunci și acolo, în acea primăvară a lui 2007, cu totul independent de persoana mea, domnul

2 Pentru că, după treapta a II-a (adică în clasele a XI-a și a XII-a), din două clase de Filologie-Istorie mai rămânea în liceul nostru una singură – acoperind nu numai Craiova, ci și o rază din întreaga Oltenie.

3 Am rememorat acei ani în textul meu „Memorie și istorie în două epoci ale unui singur oraș“, în *Craiova, orașul întâlnirilor*, antologie de Florea Firan, Scrisul Românesc, Craiova, 2009, p. 95 ș.urm.

4 Nu e bine să rămânem datori. În vara anului 2007, la Mamaia, i-am invitat pe domnul N. Manolescu, pe soția sa și pe minunata mică prințesă care era atunci fiica lor la o cină în cinci. A fost o seară minunată, desigur. Domnul Manolescu este un foarte bun povestitor.

Manolescu avea (sau juca) o temere că cineva îi pândește postul – temere neîntemeiată, din moment ce avea conexiuni în (și promisiuni din) toate orizonturile politice, anume că nu urma să fie schimbat prea curând de la Paris. Ca semn că lumea e mică, în primăvara anului 2015 (pe care o voi mai aminti într-un capitol final din carte), cu ocazia unei lansări de carte pe care i-am găzduit-o la Facultatea de Istorie, fostul președinte Ion Iliescu mi-a spus că și Domnia Sa făcuse aceeași promisiune față de ambasadorul-critic literar, încă din acei ani 2007-2008, că va rămâne la post la UNESCO. În final, dincolo de toate promisiunile, ale mele sau ale altora, istoria va reține totuși că domnul Manolescu a stat la UNESCO aproape un deceniu și că a reprezentat România bine.

Iar cel ce avea să-l succeadă, iată, eram chiar eu – fără să fac vreodată, realmente, vreo presiune, cumva sau asupra cuiva, în acest sens. Ca să nu mai spun că, ieșit din adolescență și lărgindu-mi orizontul, am descoperit – grație minunaților mei profesori de liceu și facultate – și alți critici și istorici literari. Preferatul meu a devenit Alex. Ștefănescu, dar am citit mereu ce scriau Mircea Iorgulescu, Eugen Simion, Zigu Ornea, Valeriu Cristea și mulți alții, mai tineri, Paul Cernat sau Daniel Cristea-Enache *y compris*.

Înainte să plec la Paris, în toamna lui 2015, i-am invitat pe domnul Nicolae Manolescu și pe soția sa la o cină (la altă terasă bucureșteană decât cea la care mă invitase dumnealui). O cunoșteam pe soția criticului: Irina Horea (ulterior Manolescu) e una dintre doamnele din literele române pe care le respect cel mai mult, pentru că tinerețea mea scriitoricească e legată de revista *Lettre Internationale*, din care regretatul B. Elvin (un om pe care l-am admirat și l-am iubit la propriu, intelectualmente vorbind), Irina Horea și elegantul Alexandru Al. Șahighian făceau un produs editorial incredibil de bun. L-au încurajat foarte mult pe tânărul care eram atunci. Prietenia lor m-a privilegiat și nu o voi uita niciodată. Un studiu istoric pe care l-am publicat într-un volum apărut la prestigioasa editură MIT Press⁵

5 Vezi studiul meu „The Impossible Escape: Romanians and the Balkans”, în Dušan I. Bjelić și Obrad Savić, *Balkan as Metaphor. Between Globalization and Fragmentation*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts și Londra, 2002, pp. 209–233.

i se datorează, într-un fel, Irinei Horea, după cum volumul meu *Focul ascuns în piatră. Despre istorie, memorie și alte vanități contemporane*⁶ li se datorează celui minunat B. Elvin și echipei lui, ce se regrupa într-o cămăruță (efectiv mică) din dreapta scenei mari din sediul actual al Institutului Cultural Român de pe Aleea Alexandru din București.

Doar că invitația mea la cină din toamna lui 2015 a fost pe trei sferturi refuzată. Domnul Manolescu a fost de acord să ne vedem, dar la un fel de pahar de vorbă, într-o după-amiază, la o terasă de pe strada Banu Manta din București. Eu am venit alături de soție, Domnia Sa a venit singur și de la bun început mi-a dat de știre că e grăbit. Am vorbit puțin, am schimbat impresii despre lume și viață, pe principiul „Ce bine ar fi să fie bine“ (și puțin despre UNESCO), iar asta a fost tot. Nici măcar despre apartamentul în care a stat, în ultima parte a mandatului (și în care urma să stau și eu), nu mi-a dat niciun detaliu (obținusem informații, între timp, de la domnul Lilian Zamfiroiu, prieten al meu și fost adjunct al domnului Manolescu la UNESCO), apoi ne-am salutat și ne-am urat cele bune.⁷

După toate datele recognoscibile ale vieții sociale, nu erau multe concluzii de tras din această experiență – drept care până și eu, care tind să judec toți oamenii prin prisma relaxării mele, am înțeles. Nu l-am condamnat pe *ex-ambasadorul* Manolescu pentru că nu avea poftă de discuții cu *viitorul ambasador*. Cunoscuta încredere orgolioasă și pretenția de veșnic tânăr înfășurat în răsfațul sorții post-1980 pe care acest foarte bun critic al literelor române le ducea cu sine erau clare pentru ochiul meu de cititor de istorii și de oltean relativist prin definiție. Natura umană e complexă, îmi spuneam eu, atunci și acum, iar oamenii – și mai ales intelectualii – trebuie acceptați așa cum sunt. Nicolae Manolescu este un intelectual, un critic și un director de revistă care va rămâne în istoria culturii românești.

În același timp, *hélas*, de la Ienăchiță Văcărescu sau Mihail Sadoveanu încoace, știm că intelectualii sunt și ei *oameni*. În plus, nu toți ne iubesc – și nici noi nu iubim pe toată lumea.

6 Polirom, Iași, 2002.

7 De atunci, cred, nici nu ne-am mai văzut față în față – deși mi-aș dori-o oricând.

Dar ceea ce chiar nu am înțeles a fost un gest surprinzător ce urma să vină, total neașteptat, din partea domnului N. Manolescu, despre care ulterior nu l-am întrebat niciodată. Îl amintesc aici doar pentru că ține de cronică mandatului meu parizian.

La puțin timp după numirea mea, deci pe când eram deja la post, la Paris (dacă nu mă înșel, la finalul lui 2015 sau la începutul lui 2016), domnul Manolescu a dat un interviu de neînțeles pentru mine, în care Domnia Sa pune în discuție, pe sfântul principiu tam-nisam, legătura mea, ca decan al Facultății de Istorie, cu o anume carte publicată de fostul condamnat George Copos, om de afaceri care-și scurtase anii de închisoare grație unei cărți de istorie produse sub coordonarea, din păcate, a unui fost (și foarte bun) profesor, pensionar de câțiva ani atunci, al facultății pe care o conduceam.

Întâmplarea face ca acel profesor să fi decedat chiar în ianuarie 2022, în timp ce lucram la adunarea amintirilor și capitolelor din acest volum. Numele lui – despre morți, numai de bine! – este Stelian Brezeanu. Un foarte bun bizantinolog, etalon al disciplinei în Facultatea de Istorie a Universității din București. Brezeanu mi-a fost profesor (unul dur și exigent), mie și altor sute și mii de studenți, dar nu mai era în facultate în anii în care devenisem decan. Ei bine, așa cum se întâmplă în viață mai dihai decât apare prin telenovele, printr-o conexiune de familie (prietenie între soțiile celor doi, dacă am înțeles bine), aveam să aflu că omul de afaceri Copos primise o autentică poveste istorică de la profesorul Brezeanu (de fapt, era lucrarea unui student al acestuia din urmă...) și de aici a plecat un real scandal jurnalistico-istoriografic, un plagiat care îi permitea condamnatului respectiv anumite avantaje, potrivit legii, un scandal în care, deschis o spun, nici azi nu înțeleg de ce profesorul N. Manolescu s-a aruncat prin a sugera o anumită vină a successorului său la UNESCO – câtă vreme despre acea „coordonare“ a unui profesor pensionar asupra unui deținut, evident, nu știusem nimic, nu avusese nimic de-a face cu facultatea sau cu decanul facultății, ca să nu mai spun că avea mai mult de-a face cu legătura de familie dintre actorii poveștii.

Acel incident din anul 2015 urma să se înscrie într-o lungă dispută a plagiatelor științifice, în multe instituții ale statului și în multe cabinete ale guvernelor. Practic, amestecarea numelui meu

în povestea mai multor plagiate (de care habar n-aveam) atunci a început, grație domnului Manolescu, și avea să continue până spre anul 2022, când, deja director al Bibliotecii Naționale a României, eram, teoretic, păstrătorul câte unui exemplar din toate tezele care se susțin în România. Dar nu aceste bizarerii sunt miza volumului. Voi vorbi altă dată despre ele.

De ce anume a dorit domnul Manolescu atunci, la cumpăna dintre 2015 și 2016, să lege numele meu de povestea unei cărți „scrise“ de un om de afaceri aflat în detenție? Întrebați-mă să vă întreb.

Nu numai că n-aveam nicio legătură, ci niciun decan al Facultății de Istorie a Universității din București (și nici chiar rectorii universităților din țară) nu e consultat, din păcate, atunci când se fac legile acestei țări. Pentru orice profesor serios al oricărei universități serioase din România, un plagiat rămâne plagiat indiferent dacă au fost copiate fără citare o pagină, zece sau o sută. Profesorii au și intuiție, nu numai cunoștințe. Acesta e un detaliu pe care mulți analiști ai problemei educaționale nu-l bănuiesc. Rămâne un fapt că începutul mandatului meu la UNESCO era în perioada scandalului legat de plagiatul prim-ministrului Victor Ponta, iar la finalul mandatului meu, la ani distanță, scandalul era similar: teza de doctorat a premierului Nicolae Ciucă.

Una dintre propunerile noului președinte

Este adevărat că l-am cunoscut personal pe președintele Klaus Iohannis, tot cam pe atunci, prin 2007-2008, pe când ieșeam la masă invitat sau invitând intelectuali veritabili, precum s-a văzut.

În anul 2007, se știe, Sibiuul a fost una dintre capitalele culturale ale Europei. Fiind atunci numit ministru de Externe (în aprilie), am ajuns în lunile următoare, în mai multe rânduri, la Sibiu, cu diverși oaspeți pe care îi aveam, în acțiuni de curtoazie politică (sau de *diplomație publică*, cum se mai spune – deși, în linii mari, e același lucru).

Sibiuul era istoric și citadin, atrăgător și bine pregătit pentru rolul său de capitală culturală, hotelurile din urbe erau bune, Muzeul Brukenthal este o comoară în sine, la fel și fabuloasa Bibliotecă

Batthyaneum din Alba Iulia, care se află la aproximativ 80 de kilometri nord-vest de Sibiu (nici nu bănuiam atunci că voi ajunge, peste câțiva ani, să conduc și această Bibliotecă Batthyaneum, care este filială a Bibliotecii Naționale a României), iar complexul muzeal în aer liber Astra este o destinație sibiană pe care am recomandat-o și o voi recomanda oricui și oricând – pentru că spune multe despre civilizația românească transilvană și despre conexiunile ei cu restul Europei.

Ei bine, cu prilejul acelor vizite la Sibiu, dincolo de partea oficială, dedicată invitaților diverși pe care îi aveam, am avut, desigur, și prilejul unor întâlniri politice locale. Pe de o parte, fiind pe atunci membru în conducerea Partidului Național Liberal⁸, întâlneam inevitabil prieteni sau colegi de partid din filiala locală. La fel, am avut de câteva ori ocazia unor întâlniri cu primarul orașului, în acel moment Klaus Iohannis, despre care, desigur, nu bănuiam de niciun fel că va ajunge într-o zi să conducă Partidul Liberal și țara.

Dar, conducând orașul atunci și având o bună legendă în mediul politic și diplomatic în care activam, domnul Iohannis mi-a fost de fiecare dată o gazdă corectă și amabilă, precum și un furnizor de conținut despre istoria și prezentul orașului. Notele mele din agendele acelor ani cuprind mai multe evenimente oficiale la care ne-am întâlnit, dar ceea ce păstrez mai ales în amintire este ocazia unor mic-dejunuri private pe care le-am avut în clădirea Primăriei din Sibiu, cu ocazia unor treceri pe acolo.

Discuțiile cu primarul Iohannis au fost mereu plăcute și clare, iar cineva s-ar putea întreba în ce măsură acele dimineți din 2007-2008 au jucat un rol în viitoarea mea nominalizare pe o listă de ambasadori propuși de Administrația Prezidențială.⁹

8 Vicepreședinte al PNL pe probleme de politică europeană și externă, ulterior parlamentar în Parlamentul European la Bruxelles și Strasbourg, apoi ministru de Externe al Guvernului Tăriceanu – totul în anii acestui guvern liberal, 2004–2008.

9 Nu se va uita că, în prima parte a anului 2015, premierul României era liderul PSD Victor Ponta – care și-a pus, și el, în virtutea algoritmului care gestionează o bună parte din managementul României, propriii ambasadori pe lista din aprilie–mai 2015.

Desigur, știu cine m-a recomandat în fața președintelui Iohannis (era și normal să mă intereseze așa ceva). Ulterior, doi domni și o la fel de stimabilă doamnă aveau să mă asigure, fiecare separat, că recomandarea lor a fost *hotărâtoare* în nominalizarea mea de către președinte... Nimic surprinzător, se întâmplă situații similare în multe aparate diplomatice din lume (doi ani mai târziu, un ambasador francez avea să-mi povestească ceva similar în ceea ce-l privește). Și, chiar dacă două dintre acele pretenții erau false, le-am luat drept complimente care mi s-au făcut, cum spun francezii, *à rebours*.

Avantajul, în toată acea perioadă, a fost ușa deschisă pe care am lăsat-o în urmă pentru mulți angajați din Ministerul de Externe al României. Într-adevăr, nu e niciun secret, atunci când am fost ministru de Externe, începând cu primăvara lui 2007, am considerat de datoria mea să văd cum pot îmbunătăți retribuiția legală a acelor oameni. De reținut detaliul că, în acel moment, salariul nominal din Ministerul Afacerilor Externe al României era cel mai mic nu numai din Uniunea Europeană, ci și din multe țări extra-europene (cei care vor să știe mai multe să verifice care erau salariile diplomaților din unele state ex-sovietice sau ex-iugoslave atunci, inclusiv din Republica Moldova).

Formația mea de profesionist al istoriei mă îndeamnă să cred că munca voluntară este bună și nobilă – dar ea nu poate funcționa, pe termen mediu și lung, drept proiect de țară! Și, mai mult, de la munca voluntară nici nu poți să ceri performanțe – altele decât cele voluntare. Or, în momentul în care am ajuns ministru, ideea care mi se sugera din sfera politică era că oricum nu trebuie să-mi bat capul cu salariile diplomaților sau consulilor, pentru că au ei grijă să-și rotunjească veniturile, într-o formă sau alta, pe principiul de altfel foarte cunoscut din literatura noastră clasică, care presupune că diplomatului, precum lui Pristanda, nu vine nimeni *să-i numere steagurile*.

Ceea ce, din fericire, de cele mai multe ori este o idee falsă.

Printre cei care m-au susținut (în guvern și în parlament) în ideea de mărire a salariilor diplomaților s-au aflat premierul de atunci, Călin Popescu-Tăriceanu, precum și fostul premier Adrian Năstase, unul dintre liderii opoziției de la vremea respectivă (și

un om de care, în lipsa relațiilor de amicitie, m-a legat totuși un respect instituțional). Împotriva măririi salariilor diplomaților s-au plasat de la bun început președintele Traian Băsescu și ministrul Finanțelor din acel moment, Sebastian Vlădescu. Sincer (iarăși), îi înțelegeam pe amândoi: președintele Băsescu nu cred că avea ceva împotriva diplomaților (mai ales că erau mulți care, depinzând de el, îi ciuguleau din palmă), ci mai curând refuza ideea că altcineva – altul decât el însuși – ar fi putut propune o îmbunătățire a vieții celor din Externe, și din acest motiv n-a fost de acord cu ideea mea. Dacă eu aș fi abandonat ideea, clar o prelua el, președintele... Ministrul Vlădescu era cel mai de înțeles în refuzul său; chiar dacă începuse să fie subiectul glumelor nu tocmai ferite din ședințele de guvern (i se spunea Nașul, dar fără legătură cu tripticul cinematografic al regizorului Francis Ford Coppola, ci din alte motive), s-a opus de la început măririi de salarii (idee care, pentru un ministru de Finanțe, e oarecum de la sine înțeleasă, în orice țară, în orice regim). Am motive să cred că nici S. V. nu avea ceva împotriva diplomaților, doar că a știut, înaintea noastră, a celorlalți, ce probleme financiare puteau surveni în anii următori – vezi criza care a început în 2008–2009. Ca atare, înțelegeam poziția lui Vlădescu, totodată combătându-l.

Adevărul este că ne aflam într-un punct nevralgic al momentului economic mondial. Ca membru al guvernului și ca ministru de Externe – care, printre altele, mai citește și informații sintetizate de birouri de *intelligence* ale statului –, îmi era din ce în ce mai clar că trăiam nu numai *în*, ci și *pe* o bulă de creștere artificială a prețurilor. Nu numai noi, în București sau România – ci Europa și lumea ca atare.

Pe de altă parte, sarcina mea, ca ministru de Externe, nu era să repar balanța de plăți a finanțelor românești – pentru că aveam un control cu totul indirect asupra ei. Datoria mea, așa cum o vedeam, era să încurajez prin orice mijloc legal toate tendințele benefice, proeuropene și proatlantice, ale Externelor românești. Creșterea retribuției legale a salariaților din subordinea mea era unul dintre aceste proiecte – și mai urmau și altele. Bunăoară, de atunci, din primăvara anului 2007, am propus egalizarea angajaților MAE care

Adrian Cioroianu ne invită să luăm Parisul la pas și să-l privim prin ochii lui, în perioada mandatului de ambasador UNESCO. Alături de el, aflăm la fiecare colț de stradă un subiect de analizat, aprofundat sau admirat: istoria e pretutindeni. Descoperim scene de viață emoționante, ne molipsim de dragostea pentru cărți, buchiniști și volume de benzi desenate, degustăm vinuri fine – deopotrivă românești și franțuzești –, scotocim prin anticariate și hoinărim prin surprinzătoarele *brocantes* de la sfârșit de săptămână, adulmecăm parfumuri vechi și ne lăsăm izbiți de miasmele străzii. Admirăm plajele Franței de la Mediterană până la Atlantic, târguim legume din Vendée și savurăm o plachie cosmopolită cu pește local. Învățăm din respectul francezilor pentru patrimoniu, luăm parte la dezbateri despre terorism și religie, biblioteci și digitalizare și aflăm cum, de fapt, pandemia a întărit lumea. Legăturile culturale dintre țări și solidaritatea sunt în continuare cruciale, subliniază diplomatul, încredințat că soarta Franței de azi e determinantă pentru soarta Europei de mâine.

Cu luciditatea istoricului dublată de umorul și jovialitatea omului cu gust pentru viață, trecând prin politică, greve, mișcarea Vestelor galbene sau fenomenul #BalanceTonPorc, Adrian Cioroianu alcătuieste în aceste pagini portretul societății franceze *à l'intérieur*.